

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE, Euratom) nr 1141/2014 w odniesieniu do procedury weryfikacji dotyczącej naruszeń przepisów o ochronie danych osobowych w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego”

[COM(2018) 636 final – 2018/0328 (COD)]

(2019/C 110/14)

Sprawozdawca generalny: **Marina YANNAKOUDAKIS**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 1.10.2018 Rada, 24.10.2018
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Decyzja Prezydium	16.10.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	12.12.2018
Sesja plenarna nr	539
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	109/2/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES popiera opinię Komisji Europejskiej co do potrzeby omawianego rozporządzenia w świetle niedawnych wydarzeń związanych ze sprawą Facebook/Cambridge Analytica, która dotyczy domniemanego bezprawnego przetwarzania danych osobowych.

1.2. EKES dostrzega, że w dzisiejszym świecie rozwój technologiczny, media społecznościowe i przechowywanie danych osobowych przez przedsiębiorstwa w całej UE są czymś oczywistym. Nie kwestionuje się potrzeby tych narzędzi, skoro żyjemy w zglobalizowanym i zaawansowanym technicznie świecie. Wyzwanie polega na tym, by funkcjonować w tym świecie w taki sposób, aby chronić obywateli UE, umożliwiać przejrzystość i zapewniać swobodę korzystania z przysługujących obywatelom podstawowych praw człowieka.

1.3. Wykorzystywanie danych oraz media społecznościowe zasadniczo zmieniły sposób prowadzenia kampanii wyborczych przez partie polityczne, umożliwiając im dotarcie do potencjalnych wyborców. Skutkiem tej ewolucji jest intensywniejsze korzystanie z mediów społecznościowych jako sposobu wpływania na zachowania wyborcze obywateli. EKES oczekuje, że Urząd ds. Europejskich Partii Politycznych i Europejskich Fundacji Politycznych⁽¹⁾ („Urząd”) przyjrzy się obszarom, w których może dochodzić do naruszenia bezpieczeństwa danych, i że zaproponuje on sposoby powstrzymania tego zjawiska i wprowadzenia mechanizmów kontroli i równowagi, aby zapewnić ochronę danych i ich wykorzystywanie z zachowaniem ściśle określonych parametrów.

1.4. EKES popiera cele wniosku, uznając, że demokracja jest jedną z podstawowych wartości, na których opiera się UE, i że w Traktatach zapewniono funkcjonowanie demokracji przedstawicielskiej na poziomie europejskim poprzez bezpośrednią reprezentację obywateli Unii Europejskiej w Parlamencie Europejskim (PE).

1.5. Reprezentacja ta przybiera kształt wybranych posłów będących członkami partii politycznych albo osobami fizycznymi, które kandydują w wyborach w państwach członkowskich. W ostatniej dekadzie platforma wyborcza się rozwinęła, przy czym większą rolę odgrywają media społecznościowe. Procesem tym powinna teraz zająć się Komisja Europejska (KE), a Urząd, ze zwiększonym personelem, jest jedną z możliwości, by zapewnić ochronę danych i zapobiec ich niewłaściwemu wykorzystywaniu do celów politycznych. Zajmując się wspomnianym zjawiskiem, należy przede wszystkim zapewnić równe warunki wyborów i zadbać o to, by żadna ze stron nie mogła uzyskać korzyści wynikających z przetwarzania danych.

⁽¹⁾ www.appf.europa.eu.

1.6. Aby jednak zapewnić prawidłowe funkcjonowanie Urzędu, należy zapewnić bezpieczne parametry w odniesieniu do jego uprawnień i kompetencji. Obecnie organy ochrony danych w państwach członkowskich czuwają nad tym, by nie doszło do niewłaściwego wykorzystania danych przez partie polityczne. Należy odpowiednio zdefiniować zasady współpracy między Urzędem a krajowymi organami ochrony danych. Ponadto w wielu państwach członkowskich organy ochrony danych mają ograniczone zasoby i Komisja powinna rozważyć ich finansowanie w celu umożliwienia im współpracy z Urzędem.

1.7. Na możliwe problemy dotyczące niewłaściwego wykorzystania danych EKES zwrócił uwagę w opinii w sprawie ochrony danych osobowych⁽²⁾, w niniejszej opinii natomiast zajął się kwestiami budżetowymi obawy.

1.8. EKES popiera zapewnienie Urzędowi dodatkowego personelu, tak by jego pracownicy byli lepiej przygotowani do współpracy z państwami członkowskimi za pośrednictwem krajowych organów ochrony danych, aby zapewnić właściwe dochodzenie naruszeń ochrony danych, a w stosownych przypadkach stosowanie sankcji.

1.9. EKES przyjmuje do wiadomości, że procedury wyborów do PE są regulowane przepisami państw członkowskich w ramach UE. Ponadto oczekuje, że Urząd będzie zawiadamiany przez organy ochrony danych lub przez poszczególne strony o naruszeniu zasad ochrony danych.

2. Kontekst opinii

2.1. Niedawne wypadki pokazują, na jakie zagrożenia narażeni są obywatele, kiedy stają się celem masowych internetowych kampanii dezinformacyjnych mających na celu zdyskredytowanie i delegitymizację wyborów. Sądzi się też, że dane osobowe obywateli zostały niewłaściwie i nielegalnie wykorzystane do wpłynięcia na debatę demokratyczną i wolne wybory.

2.2. W maju 2018 r. weszło w życie ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO), w którym określono rygorystyczne przepisy dotyczące przetwarzania i ochrony danych osobowych. Obejmuje ono swoim zakresem wszystkie europejskie i krajowe partie polityczne i inne podmioty w kontekście wyborów, włączając w to brokerów danych i platformy mediów społecznościowych.

2.3. Przed zaplanowanymi na 2019 r. wyborami do Parlamentu Europejskiego Komisja Europejska zaproponowała szereg ukierunkowanych zmian do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 1141/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie statusu i finansowania europejskich partii politycznych i europejskich fundacji politycznych⁽³⁾, które to zmiany mają zagwarantować, że wybory będą przebiegały zgodnie ze ścisłymi zasadami demokratycznymi oraz z pełnym poszanowaniem takich europejskich wartości jak demokracja, państwo prawne i przestrzeganie praw podstawowych.

2.4. Proponowane zmiany pozwoliłyby w szczególności karać europejskie partie lub fundacje polityczne, które wpływają lub usiłują wpłynąć na wybory poprzez naruszenie przepisów o ochronie danych. Kary wynosiłyby 5 % rocznego budżetu danej europejskiej partii lub fundacji politycznej. Kary będą egzekwowane przez Urząd. Ponadto podmioty, które zostaną uznani za winnych naruszenia, nie będą mogły ubiegać się o finansowanie z budżetu ogólnego Unii Europejskiej w roku, w którym nałożono karę.

2.5. Wniosek określa także procedurę mającą na celu zweryfikowanie, czy naruszenie ochrony danych stwierdzone przez krajowy organ nadzorujący ochronę danych zostało wykorzystane do wpływania na wyniki wyborów do PE. Bierze w niej udział komitet niezależnych wybitnych osobistości, który podejmuje działania na wniosek Urzędu. Komitet ten ustanawia się na podstawie art. 11 rozporządzenia. Składa się on z sześciu ekspertów, którzy są wyznaczani, lecz nie zatrudniani przez KE, PE i Radę.

2.6. Aby Urząd dysponował wystarczającą liczbą personelu do niezależnego i skutecznego wykonywania swoich obowiązków, proponuje się ponadto dodanie siedmiu pracowników (do obecnych trzech, wśród których jest dyrektor).

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES popiera cele wniosku i zgadza się, że demokracja jest jedną z podstawowych wartości, na których opiera się UE. W Traktatach zapewniono funkcjonowanie demokracji przedstawicielskiej na poziomie europejskim poprzez bezpośrednią reprezentację obywateli UE w PE. Jest niezwykle istotne, by obywatele mogli korzystać ze swojego demokratycznego prawa bez żadnych przeszkód. Każda ingerencja w wolność wyboru w toku procesu wyborczego jest niedemokratyczna i niedopuszczalna.

⁽²⁾ Dz.U. C 248 z 25.8.2011, s. 123.

⁽³⁾ Dz.U. L 317 z 4.11.2014, s. 1.

3.2. EKES dostrzega zwiększone wykorzystywanie danych osobowych w kampaniach wyborczych. Podczas wyborów w Zjednoczonym Królestwie w 2017 r. ponad 40 % wydatków kandydatów na reklamę zostało przeznaczonych na kampanie cyfrowe. W związku z tym zrozumiała jest atrakcyjność danych osobowych jako środka pozwalającego dotrzeć do pewnych grup docelowych. Nie jest jednak dopuszczalne, by dane te udostępniano bez wiedzy zainteresowanych osób, jest to bowiem fundamentalne naruszanie praw człowieka.

3.3. Rozwój internetu, szybkość przekazywania informacji oraz globalne implikacje wymagają zdecydowanego podejścia do bezpieczeństwa przechowywanych danych. W RODO ustanowiono w tym celu solidne przepisy. W szczególności dane osobowe muszą być przetwarzane zgodnie z prawem i rzetelnie. W obecnym stanie rzeczy partie polityczne mogą zgodnie z prawem wykorzystywać dane na podstawie przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, w granicach pewnych parametrów. Prowadzenie politycznej kampanii wyborczej coraz bardziej opiera się na mediach społecznościowych. Całkowite zahamowanie tej tendencji niekoniecznie służyłoby procesowi demokratycznemu, ponieważ ograniczyłoby partiom politycznym możliwości informowania potencjalnych wyborców o ich manifestach.

3.4. EKES uznaje suwerenność państw członkowskich w zakresie procesu wyborczego, a Komisja powinna działać w ramach tej suwerenności. Sankcjonowanie krajowych partii politycznych leży w gestii państw członkowskich, UE nie może przyjmować przepisów w tej dziedzinie. Dlatego też UE może jedynie proponować środki sankcjonujące europejskie partie polityczne. W tym celu Komisja proponuje zmianę rozporządzenia regulującego ich status i finansowanie. W ten sposób Urząd uzyska rzeczywiste możliwości działania, w przypadku gdy zostanie udowodnione nadużycie.

4. Uwagi i zalecenia szczegółowe

4.1. EKES stwierdza, że obecnie Urząd nie dysponuje wystarczającymi kadrami. Dyrektor i dwóch członków personelu są bardzo mocno obciążeni pracą, a zbliżające się wybory europejskie jeszcze bardziej zwiększą spoczywającą na nich presję. Dlatego EKES popiera propozycję, by Urząd otrzymał stały personel i by przyznać uprawnienia organu powołującego dyrektorowi Urzędu, gdyż jest niezbędne, aby Urząd dysponował wystarczającymi zasobami ludzkimi do właściwego monitorowania wyborów.

4.2. Wykorzystywanie danych oraz media społecznościowe zasadniczo zmieniły sposób prowadzenia kampanii wyborczych przez partie polityczne, umożliwiając im dotarcie do potencjalnych wyborców. Skutkiem tej ewolucji jest intensywniejsze korzystanie z mediów społecznościowych jako sposobu wpływania na zachowania wyborcze obywateli. EKES oczekuje, że Urząd przyjrzy się obszarom, w których może dochodzić do naruszenia bezpieczeństwa danych, i że zaproponuje on sposoby powstrzymania tego zjawiska i wprowadzenia mechanizmów kontroli i równowagi, aby zapewnić ochronę danych i ich wykorzystywanie z zachowaniem ściśle określonych parametrów.

4.3. EKES sugeruje, że należy lepiej wyjaśnić, co stanowi próbę wpływu na wybory poprzez naruszenie przepisów o ochronie danych. Należałoby rozważyć możliwość utworzenia grupy roboczej składającej się z organów ochrony danych państw członkowskich i Urzędu, której celem byłoby ustalenie najlepszej metody współpracy między Urzędem i organami ochrony danych, ponieważ ochrona danych w UE nie ma granic.

4.4. Dyrektora Urzędu mianuje się zgodnie z procedurą określoną w art. 6 ust. 3 rozporządzenia. Jest on niezależny i nie odpowiada przed instytucjami UE. Ma za to obowiązek przedłożenia Komisji Europejskiej i Parlamentowi Europejskiemu sprawozdania rocznego. Roztropność nakazywałaby, aby nadać PE uprawnienia do kwestionowania tego sprawozdania oraz głosowania nad nim. Dzięki temu Urząd byłby w pewnym stopniu rozliczalny, a cały proces bardziej przejrzysty.

Bruksela, dnia 12 grudnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego